

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

ELSŐ SZEKCIÓ

SZOLCSÁN kontra MAGYARORSZÁG *(24408/16. sz. kérelem)*

ÍTÉLET

14. cikk (+ P1 1. cikk) - Roma tanuló hátrányos megkülönböztetése, szegregáció szinte kizárólag roma gyermekek által látogatott állami fenntartású általános iskolában - A kialakult egyenlőtlenségek megszüntetésére, valamint azok állandósulásának és az ebből eredő hátrányos megkülönböztetés elkerülésére irányuló megfelelő deszegregációs intézkedések meghozatalának elmulasztása - Objektív és ésszerű indokolás hiánya.

46. cikk - Az ítélet végrehajtása - Egyedi és általános intézkedések - Az alperes állam köteles intézkedéseket hozni a roma tanulók egy adott iskolában kialakult szegregációjának megszüntetése érdekében - Az oktatásban történő szegregáció elleni politika kidolgozásának és a szegregáció megszüntetésének általános szükségessége.

STRASBOURG

2023. március 30.

Ez az ítélet az Egyezmény 44. cikkének 2. pontjában meghatározott körülmények között válik jogerőssé. Szerkesztői felülvizsgálat tárgyát képezheti.

A Szolcsán kontra Magyarország ügyben,

Az Emberi Jogok Európai Bírósága (Első Szekció), a következő összetételű Kamarában:

Marko Bošnjak, *elnök*,
Paczolay Péter,
Krzysztof Wojtyczek,
Alena Poláčková,
Gilberto Felici,
Erik Wennerström,
Raffaele Sabato *bírák*

és Liv Tigerstedt, a *Szekció helyettes jegyzőkönyv-vezetője*,
tekintettel a következőkre:

a 24408/16. számú, Magyarország ellen benyújtott kérelem (24408/16), amelyet egy magyar állampolgár, Szolcsán Imre (a továbbiakban: kérelmező) 2016. április 20-án nyújtott be a Bírósághoz az Emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló egyezmény (a továbbiakban: Egyezmény) 34. cikke alapján;

határozat arról, hogy a diszkriminációra és az oktatáshoz való jogra vonatkozó panaszokról értesítik a magyar kormányt („a Kormány”), valamint határozat arról, hogy a kérelmet egyebekben elfogadhatatlannak nyilvánítják;

az alperes Kormány által benyújtott észrevételek és a kérelmező által válaszként benyújtott észrevételek;

a Szekció elnöke által jóváhagyott beavatkozó, a Rosa Parks Alapítvány (Rosa Parks Foundation) által benyújtott észrevételek;

miután 2023. március 7-én zárt ülésen tanácskozott,
meghozza az alábbi ítéletet, amelyet aznap elfogadtak:

BEVEZETÉS

1. Az ügy tárgya a kérelmező által kifogásolt faji elkülönítésben folytatott oktatás egy kizárólag roma tanulókból álló általános iskolában.

A TÉNYEK

2. A kérelmező 2005-ben született és Piliscsabán él. Képviselét a brüsszeli székhelyű Európai Roma Jogok Központja (European Roma Rights Centre) civil szervezet látta el.

3. A Kormányt Tallódi Z. úr, az Igazságügyi Minisztérium alkalmazottja képviselte.

4. Az ügy tényállása a következőképpen foglalható össze.

5. A 2013/14-es tanévben a roma nemzetiségű kérelmező a Jókai Mór Általános Iskolába (a továbbiakban: Jókai Mór iskola) iratkozott be, amely az egyetlen általános tantervű állami iskola volt Piliscsabán, a pilisvörösvári oktatási körzetben. A Jókai Mór iskolába szinte kizárólag roma gyerekek

jártak, holott a kérelmező szerint a romák Piliscsaba teljes lakosságának csak mintegy 4%-át teszik ki¹.

6. A kérelmező szerint a Jókai Mór iskolában oktatott tananyag rossz, a tárgyi és személyi feltételek elégtelenek voltak; a 2013-as oktatási adatok szerint a Jókai Mór iskolában a nyolc általános iskolai évet elvégzett tanulók kevesebb mint 10%-a folytatta tanulmányait gimnáziumban.

7. Piliscsabán két másik iskola is működik, ahol speciális tanterv szerint oktatnak: egy katolikus egyházi fenntartású iskola („katolikus iskola”) és egy helyi német önkormányzat által fenntartott iskola („német kisebbségi iskola”).

8. A Jókai Mór iskola 2013-ig a helyi önkormányzat fennhatósága alatt működött, amely elismerte, hogy az iskola fajilag szegregált, határozatot fogadott el a szegregáció megszüntetéséről, és a 2012/13-as tanévre beiratkozási moratóriumot rendelt el.

9. 2013 januárja óta a pilisvörösvári oktatási körzetet a Klebelsberg Intézményfenntartó Központ, az Emberi Erőforrások Minisztériuma égisze alatt működő közoktatás irányításáért és a közoktatási intézmények fenntartásáért felelős állami hatóság irányítja. A Jókai Mór iskolában a 2013/14-es tanévre újra indult a beiskolázás, az első évfolyamra mindössze négy tanuló iratkozott be.

10. 2014. július 17-én a kérelmező átjelentkezési kérelmet nyújtott be a szomszédos város egyik iskolájába, a pilisvörösvári oktatási körzethez tartozó Dózsa György iskolába, arra hivatkozva, hogy enyhe tanulási nehézségére (hallássérülés) tekintettel ott megfelelőbb oktatásban részesülne. A kérelmező szerint 2015-ben a Dózsa György iskolába huszonhét piliscsabai tanuló járt, ami az iskola tanulóinak mintegy negyedét tette ki. A Dózsa György iskola Piliscsabáról tömegközlekedéssel öt perc alatt könnyen megközelíthető volt.

11. 2014. augusztus 6-án a Dózsa György iskola igazgatója elutasította a kérelmező kérelmét, mivel nem az iskola vonzáskörzetében lakott.

12. A kérelmező 2014. augusztus 22-én fellebbezést nyújtott be a pilisvörösvári oktatási körzethez, arra hivatkozva, hogy az áthelyezési kérelmét roma származása miatt utasították el. Áthelyezési kérelmének elutasításával megtagadták tőle a faji szempontból befogadó oktatáshoz való jog gyakorlását. A 2003. évi CXXV. tv. 8. § e) pontjára hivatkozott (ld. a lenti 18. pontot).

13. 2014. szeptember 8-án a pilisvörösvári oktatási körzet elutasította a kérelmező fellebbezését, mivel úgy ítélte meg, hogy földrajzilag a Jókai Mór iskola van hozzá a legközelebb, és ezért legjobban az szolgálja a kérelmező érdekeit, ha ebbe az iskolába jár. Megjegyezték továbbá, hogy Piliscsabán két másik iskola (lásd a fenti 7. pontot) vált időközben az oktatási körzet részévé,

¹ Ezt a számadatot a Kormány nem vitatta, és megfelel az országos népszámlálási statisztikában (2011) szereplő legfrissebb önazonosító számadatnak.

és így alternatívaként szolgálhatnak a kérelmező számára. Hangsúlyozta továbbá, hogy a Jókai Mór iskolában oktatott tananyag megfelelő színvonalú volt.

14. A kérelmező 2014. október 14-én bíróság előtt támadta meg a határozatot, pert indítva a Budapest Környéki Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság előtt, azt kifogásolva, hogy a 2003. évi CXXV. tv. 8. § e) pontja (lsd. a lenti 18. pontot) megszegésével megvalósított szegregált oktatás és etnikai származásán alapuló hátrányos megkülönböztetés elszenvedője. Keresetét a Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság 2015. január 20-án elutasította, megállapítva, hogy a Dózsa György iskola igazgatója megfelelően gyakorolta mérlegelési jogkörét a kérelmező esetében, és hogy az iskola elhelyezkedése volt a döntő tényező a kérelmező áthelyezésének elutasításakor.

15. A kérelmező 2015. április 7-én felülvizsgálati kérelmet nyújtott be a *Kúriához*, azzal érvelve, hogy hátrányos megkülönböztetés érte, és hogy érdekében áll, hogy faji alapú befogadó oktatásban részesüljön. A kérelmező a 2003. évi CXXV. tv. 7. § (3) bekezdésére, és a 8. § e) pontjára hivatkozott (lsd. a lenti 18. pontot).

16. A *Kúria* 2015. szeptember 2-án elutasította a kérelmező kérelmét, megállapítva, hogy a kérelmező félreértelmezte az iskolaválasztáshoz való jogot. Az iskola igazgatójának mérlegelési jogkörébe tartozott annak eldöntése, hogy felveszi-e a körzetén kívüli gyermekeket, és az iskolaválasztáshoz való jog nem jelent jogot egy adott iskolába való felvételre. A kérelmező napi utazása aránytalan terhet jelentett volna, és ez elegendő indok volt átiratkozási kérelmének jogszerű elutasításához. A *Kúria* azt is megállapította, hogy a kérelmező ugyanabba az iskolai körzetbe tartozott, mint más roma gyermekek, ezért az iskola tanulóinak többsége roma származású volt; ez nem jelentett szegregációt. A *Kúria* megjegyezte továbbá, hogy a kérelmező nem nyújtott be panaszt az Egyenlő Bánásmód Hatósághoz.

17. A kérelmező 2015. december 7-én alkotmányjogi panaszt nyújtott be, arra hivatkozva, hogy joga van a megkülönböztetéstől mentes oktatáshoz, de az Alkotmánybíróság 2016. július 5-én a tizenegy bíróból álló teljes ülésén eljárva elutasította az ügy elbírálását, arra hivatkozva, hogy a kérelem nem vet fel alkotmányossági kérdést.

VONATKOZÓ JOGI HÁTTÉR ÉS GYAKORLAT

I. A RELEVÁNS HAZAI JOG

18. Az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról szóló 2003. évi CXXV. törvény („az egyenlő bánásmódról szóló törvény”) a következőképpen rendelkezik:

A törvény hatálya

4. § Az egyenlő bánásmód követelményét

a) a magyar állam,

(...)

c) a hatósági jogkört gyakorló szervezetek,

g) a közoktatási és a felsőoktatási intézmények (a továbbiakban együtt: oktatási intézmény),

(...)

...

jogviszonyaik létesítése során, jogviszonyaikban, eljárásaik és intézkedéseik során (a továbbiakban együtt: jogviszony) kötelesek megtartani.

...

8. § Közvetlen hátrányos megkülönböztetésnek minősül az olyan rendelkezés, amelynek eredményeként egy személy vagy csoport valós vagy vélt

...

e) nemzetiséghez való tartozása,

...

miatt részesül kedvezőtlenebb bánásmódban, mint amelyben más, összehasonlítható helyzetben levő személy vagy csoport részesül,

12. § Az egyenlő bánásmód követelményének megsértése miatti igények az e fejezetben, valamint külön jogszabályokban meghatározott eljárások során - így különösen személyiségi jogi per, munkaügyi per, fogyasztóvédelmi, munkaügyi vagy szabálysértési hatóságok eljárása során - érvényesíthetőek.

27. § (1) Az egyenlő bánásmód követelménye kiterjed minden olyan nevelésre, oktatásra, képzésre,

a) amely államilag jóváhagyott vagy előírt követelmények alapján folyik,

...

(2) Az egyenlő bánásmód követelményét az (1) bekezdésben meghatározott oktatással összefüggésben érvényesíteni kell különösen

a) az oktatásba történő bekapcsolódás feltételeinek meghatározása, a felvételi kérelmek elbírálása,

...

(3) Az egyenlő bánásmód követelményének megsértését jelenti különösen valamely személy vagy csoport

a) jogellenes elkülönítése egy oktatási intézményben, illetve az azon belül létrehozott tagozatban, osztályban vagy csoportban,

b) olyan nevelésre, oktatásra való korlátozása, olyan nevelési, oktatási rendszer vagy intézmény létesítése, fenntartása, amelynek színvonala nem éri el a kiadott szakmai követelményekben meghatározottakat, illetve nem felel meg a szakmai szabályoknak, és mindezek következtében nem biztosítja (...) az állami vizsgák letételéhez szükséges (...) felkészülés lehetőségét.

....

19. A nemzeti közoktatásról szóló 2011. évi CXCV. törvény („nemzeti közoktatási törvény”) a következőképpen rendelkezik:

1. A törvény célja és alapelvei

1. § (2) A köznevelés közszolgálat, amely a felnövekvő nemzedék érdekében a magyar társadalom hosszú távú fejlődésének feltételeit teremti meg, és amelynek általános kereteit és garanciáit az állam biztosítja. A köznevelés egészét a tudás, az igazságosság, a rend, a szabadság, a méltányosság, a szolidaritás erkölcsi és szellemi értékei, az egyenlő bánásmód, valamint a fenntartható fejlődésre és az egészséges életmódra nevelés határozzák meg. A köznevelés egyetemlegesen szolgálja a közjót és a mások jogait tiszteletben tartó egyéni célokat.

...

3. § (10) Az iskolarendszer átjárható, így a fogadó intézménynek az e törvényben foglalt keretek között megállapított követelményei alapján más iskolába vagy iskolatípusba akár tanév közben is át lehet lépni.

46. § (6) A tanuló joga különösen, hogy

(...)

n) kérje az átvételét másik nevelési-oktatási intézménybe,

...

50. § (1) A tanuló - beleértve a magántanulót is - az iskolával tanulói jogviszonyban áll. A tanulói jogviszony felvétel vagy átvétel útján keletkezik. A felvétel és az átvétel jelentkezés alapján történik. A felvételtől vagy átvételtől az iskola igazgatója dönt.

...

72. § (2) A szülő gyermeke adottságainak, képességeinek, érdeklődésének megfelelően, saját vallási, világnézeti meggyőződésére, nemzetiségi hovatartozására tekintettel szabadon választhat óvodát, iskolát, kollégiumot. A gyermek - ha nem cselekvőképtelen - tizennegyedik életévének betöltésétől a szülő ezt a jogát gyermekével közösen gyakorolhatja.

II. EGYÉB RELEVÁNS DOKUMENTUMOK

20. A Rasszizmus és Intolerancia Elleni Európai Bizottság (ECRI) 2015. március 19-én elfogadott és 2015. június 9-én közzétett, Magyarországról

szóló jelentése (ötödik monitoring kör) a következő szövegrészeket tartalmazza:

„77. Ami az oktatást illeti, az ECRI felidézi, hogy negyedik jelentésében több ezzel kapcsolatos ajánlást is tett, így a következőket: fokozni kell az erőfeszítéseket azoknak a roma gyermekeknek a szokásos iskolákba történő visszaintegrálására, akiket különleges iskolákba írtak be; javítani kell a roma gyermekek hozzáférését az óvodai nevelés teljes ciklusához; valamint erőfeszítéseket kell tenni azért, hogy elősegítsék a romák egyenlő hozzáférését a közép- és felsőfokú oktatáshoz.

78. Számos, a fenti ajánlásokat megalapozó aggály továbbra is fennáll, így azok, amelyek a roma gyermekek különleges iskolákba történő beíratására vonatkoznak, ezzel a kérdéssel a jelentés Magyarország-specifikus részében foglalkozunk. Emellett, bár a szegregáció hivatalosan tiltott, a roma tanulók több mint 20%-a Magyarországon „szegregált” iskolákba jár; 33 ezek olyan, nem speciális iskolák, ahol az etnikai kisebbség az iskolán vagy osztályon belül többséget alkot; jellemzően az 50%-os küszöbértéket szokták alkalmazni. A hatóságok szerint az iskolai szegregáció fő oka a roma népesség koncentrációja bizonyos területeken. Ezekben az iskolákban vagy osztályokban könnyített tantervet használnak; így az oktatás színvonala is alacsonyabb lesz, mint a szokásos iskolákban.

79. 2013. július 12-én Egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról szóló törvényt módosították, így már tartalmazza azt az alapelvet, hogy a „társadalmi felzárkóztatás” elsősorban és mindenekelőtt az állam kötelezettség-vállalása. Roma jogvédő csoportok aggályait fejezték ki, hogy a „felzárkózási lehetőségek” biztosítása - ezt a megközelítést támogatja az ORÖ is - legitimitást adhat a fenti, de facto szegregációs gyakorlatnak, ami a roma gyermekeket fogja sújtani. A hatóságok tagadják, hogy ilyen szándékuk lenne.

80. Az ECRI, amely osztja ezeket az aggályokat, megjegyzi, hogy egy 2014-es meghatározó ítéletben a magyarországi Görög Katolikus Egyház elvesztette a jogát arra, hogy általános iskolát működtessen egy túlnyomórészt romák lakta városnegyedben Nyíregyházán. Emberjogi aktivisták sikeresen érveltek úgy, hogy az iskola szegregálja a roma gyermekeket a nem roma többségtől. A bíró úgy ítélte meg, hogy az iskola működése megsértette mind a magyarországi esélyegyenlőségi törvényt, mind pedig az Európa Tanács követelményeit. Az ECRI üdvözli ezt az ítéletet és reméli, hogy a hatóságok az ítélet nyomán fel fognak lépni az iskolai szegregáció ellen és lépéseket tesznek annak megszüntetésére. Néhány olyan fejlemény, amelyet a 105. pontban ismertettünk, ahhoz kapcsolódva, hogy az iskolafenntartás átkerült a helyi önkormányzatoktól az államhoz, lehetőséget adhat az előrelépésre ebben az összefüggésben.

81. Az ECRI erősen ajánlja, hogy a hatóságok dolgozzanak ki egy szakpolitikát az iskolai szegregáció ellen, és tegyenek lépéseket annak megszüntetésére.”

21. Piliscsaba Önkormányzatának 2013-18 közötti időszakra vonatkozó helyi esélyegyenlőségi programja azonosította a Jókai Mór iskolában a szegregáció problémáját, és cselekvési terve kitért a szegregált osztályok megszüntetésére és az épület kapacitásának jobb kihasználására. A program ezzel kapcsolatos része:

„Jelenleg több osztály [a Jókai Mór iskolában] szegregálnak tekinthető, mivel a diákok túlnyomó többsége roma származású. Elmondható tehát, hogy a többi piliscsabai közoktatási intézménnyel ellentétben a roma gyerekek többsége csak ebbe az intézménybe jár. Az intézménybe járó tanulók száma jelenleg nem éri el az ötven főt sem, holott akár 230 gyermeket is tudna fogadni”.

A JOG

I. AZ EGYEZMÉNY 14. CIKKÉNEK AZ 1. SZ. KIEGÉSZÍTŐ JEGYZŐKÖNYV 2. CIKKÉVEL ÖSSZEFÜGGÉSBEN TÖRTÉNT ÁLLÍTÓLAGOS MEGSÉRTÉSE

22. A kérelmező azt kifogásolta, hogy roma származása miatt hátrányos megkülönböztetés érte az oktatáshoz való joga gyakorlása során, ami ellentétes az Egyezmény 14. cikkével, összefüggésben az 1. Kiegészítő jegyzőkönyv 2. cikkével, amely a következőképpen szól:

14. cikk

„A jelen Egyezményben meghatározott jogok és szabadságok élvezetét minden megkülönböztetés, például nem, faj, szín, nyelv, vallás, politikai vagy egyéb vélemény, nemzeti vagy társadalmi származás, nemzeti kisebbséghez tartozás, vagyoni helyzet, születés szerinti vagy egyéb helyzet alapján történő megkülönböztetés nélkül kell biztosítani.”

Az 1. Kiegészítő jegyzőkönyv 2. cikke

“Senkitől sem szabad megtagadni az oktatáshoz való jogot. Az állam az oktatás és tanítás terén vállalt feladatkörök gyakorlása során köteles tiszteletben tartani a szülők vallási és világnézeti meggyőződésével összhangban lévő oktatáshoz és tanításhoz való jogot.

A. Elfogadhatóság

1. A Kormány

23. A Kormány azzal érvelt, hogy a kérelmező nem merítette ki a rendelkezésre álló hatékony hazai jogorvoslati lehetőségeket. Az általa lefolytatott eljárás a felvétel Dózsa György iskola általi megtagadásának jogszerűségére vonatkozott, amely nem volt megfelelő fórum a Jókai Mór iskolában történő faji szegregációval kapcsolatos panaszának megvizsgálására, mivel az nem tartozott az említett eljárás hatálya alá. E sérelem miatt a kérelmezőnek az Egyenlő Bánásmód Hatóság előtt kellett volna eljárást indítania, amint azt a *Kúria* ítélete említi. Ez a hatóság megbírságozhatta volna az iskolát, vagy elrendelhetette volna az iskola deszegregációját. A kérelmező az egyenlő bánásmódról szóló törvényre vagy a Polgári Törvénykönyvre hivatkozva rendes polgári pert is indíthatott volna. Mivel a kérelmező nem a megfelelő jogorvoslatot választotta, ezért nem tudta panaszát megfelelően érvényesíteni az az Alkotmánybíróság előtt sem.

24. Az ügygel kapcsolatos kiegészítő észrevételeiben a Kormány azt is előadta, hogy a jelen ügyben *actio popularis*ról és a petíciós joggal való visszaélésről van szó, mivel a kérelmezőnek soha nem állt szándékában

beiratkozni a Dózsa György iskolába, hanem csupán „okot keresett a Bíróság előtti eljárás megindítására”.

2. A kérelmező

25. A kérelmező egyetértett azzal, hogy mind az Egyenlő Bánásmód Hatóság előtti eljárás, mind pedig a polgári jogi kereset olyan jogorvoslati lehetőség lett volna, amelyet igénybe vehetett volna diszkriminációval kapcsolatos panaszja előterjesztéséhez. Azonban olyan alternatív jogorvoslattal élt, amely elérhető volt számára, és amely hatékonyan orvosolhatta volna a megkülönböztetés-mentességhez való jogának megsértését. Ilyen körülmények között egy újabb jogorvoslat igénybevételének előírása indokolatlan terhet rótt volna rá, és ellentétes lett volna a Bíróság joggyakorlatával olyan helyzetekben, amikor több hatékony jogorvoslati lehetőség áll rendelkezésre.

26. A kérelmező álláspontja szerint a pilisvörösvári oktatási körzetnek az egyenlő bánásmódról szóló törvényben egyértelműen meghatározott pozitív kötelezettsége volt, hogy a kérelmező számára egyenlő bánásmódot biztosítson az oktatásban. E kötelezettség fennállása ellenére az oktatási körzet állítólag azért utasította a Piliscsaba környéki állami iskolákat, hogy ne vegyenek fel roma gyermekeket a Jókai Mór iskolából, hogy az iskola tanulóinak száma ne csökkenjen, mert az végül az iskola bezárásához vezetne.

27. A kérelmező átiratkozási kérelme volt a leghatékonyabb módja annak, hogy az általános iskola második évfolyamától kezdve hozzáférjen az inkluzív oktatáshoz, és így elkerülje a szegregáció negatív hatásait. Ezzel szemben az Egyenlő Bánásmód Hatósághoz benyújtott panasz nem eredményezhette volna azt, hogy a kérelmező azonnal hozzáférjen az inkluzív oktatáshoz; ez a hatóság csak a szegregáció megszüntetését rendelhette volna el azáltal, hogy kötelezte volna az oktatási körzetet a szegregáció megszüntetésére vonatkozó terv végrehajtására, vagy bírsággal sújtotta volna a Jókai Mór iskolát.

28. A kérelmező álláspontja szerint a polgári peres eljárás megindítása hiábavaló lett volna. Bár elméletileg rendelkezésre állt ilyen jogorvoslat, a közelmúlt magyarországi gyakorlata azt mutatta, hogy a roma gyermekek deszegregációját elrendelő és kártérítést megítélő bírósági ítéleteket nem hajtották végre. A kérelmező hivatkozott egy olyan hazai bírósági ítéletre, ahol a kártérítést megítélték ugyan, de azt soha nem fizették ki a roma családoknak. A miniszterelnöknek az ügyvel kapcsolatos nyilvános nyilatkozata szerint a szegregáció roma áldozatainak kártérítést fizetni „sérti a magyar emberek igazságérzetét”.

29. A kérelmező azt is állította, hogy a diszkriminációval kapcsolatos panaszát lényegében a hazai hatóságok minden szintjén megpróbálta érvényesíteni. Így az egyenlő bánásmódhoz való jogának az oktatáshoz való hozzáféréssel kapcsolatban történt megsértésére vonatkozó igényét az

igazságszolgáltatás minden lehetséges szintjén előterjesztette, lehetőséget adva ezzel a bíróságoknak a helyzet orvoslására.

3. A Bíróság értékelése

30. A Bíróság megismétli, hogy az Egyezmény 35. cikkének 1. pontja értelmében csak akkor foglalkozhat a kérelemmel, ha a kérelmező az összes hazai jogorvoslati lehetőségét kimerítette. Az államoknak nem kell nemzetközi szerv előtt felelniük cselekedeteikért, mielőtt lehetőségük lett volna arra, hogy saját jogrendszerükön keresztül orvosolják a problémát, és azok, akik a Bíróság felügyeleti joghatóságára kívánnak hivatkozni az állam elleni panaszok tekintetében, kötelesek először a hazai jogrendszer által biztosított jogorvoslati lehetőségeket igénybe venni. A hazai jogorvoslatok kimerítésének kötelezettsége tehát azt követeli meg a kérelmezőtől, hogy az Egyezményben foglalt sérelmei tekintetében rendelkezésre álló és megfelelő jogorvoslati lehetőségeket megfelelően vegye igénybe. A szóban forgó jogorvoslatok létezésének nem csak elméletben, hanem a gyakorlatban is kellően biztosítottaknak kell lennie, ennek hiányában azok nem lesznek kellően hozzáférhetőek és hatékonyak (lásd *Vučković és Mások kontra Szerbia* (előzetes kifogás) [NK], 17153/11. sz. és 29 további ügy, 70-71. pont, 2014. március 25., és *Gherghina kontra Románia* (határozat) [NK], 42219/07. sz., 85. pont, 2015. július 9.).

31. A 35. cikk 1. pontja azt is előírja, hogy a később Strasbourgban benyújtani kívánt panaszokat először a megfelelő hazai szervhez kell benyújtani, legalább az érdemi kérdések tekintetében és a hazai jogban meghatározott formai követelményeknek és határidőknek megfelelően, továbbá, hogy minden olyan eljárási eszközt igénybe kell venni, amely megakadályozhatja az Egyezmény megsértését (lásd a fent idézett *Vučković és Mások ügy* 72. pontját).

32. Abban az esetben azonban, ha az egyén több belföldi jogorvoslati lehetőséggel is élhet, jogában áll olyan jogorvoslati lehetőséget választani, amely az alapvető sérelmére irányul. Más szóval, ha egy jogorvoslatot már igénybe vettek, nem szükséges egy másik, lényegében azonos célú jogorvoslatot is igénybe venni (lásd *T.W. kontra Málta* [NK], 25644/94. sz. ügy, 34. pont, 1999. április 29., és *Jeličić kontra Bosznia és Hercegovina* (határozat), no. 41183/02, ECHR 2005-XII). Továbbá, a nyilvánvalóan hatékony és megfelelő jogorvoslati lehetőséget igénybe vett kérelmezőtől nem lehet követelni, hogy más, szintén rendelkezésre álló, de valószínűleg nem sikeresebb jogorvoslati lehetőségek igénybevételét is megkísérelje (lásd *R.B. kontra Magyarország*, 64602/12. sz. ügy, 60. pont, 2016. április 12., és az ott hivatkozott ügyek).

33. A jelen ügyben a Bíróság megállapítja, hogy a kérelmező valamennyi hazai hatóságnál következetesen kifogásolta szegregált oktatását és az ebből eredő megkülönböztetését, és ezt kifogásolta a *Kúria* előtti eljárásban is. Megjegyzi továbbá, hogy az Egyenlő bánásmódról szóló törvény 12. §

alternatívákat biztosít, amelyeken keresztül az egyén védelmet kérhet a megkülönböztetéssel szemben: vagy úgy, hogy a megkülönböztetéssel kapcsolatos panaszt közvetlenül az Egyenlő bánásmód Hatósághoz nyújtja be – ez az Egyenlő bánásmódról szóló törvény által biztosított speciális jogi út –, vagy más eljárásokat vesz igénybe (lásd a fenti 18. pontot). Tekintettel arra, hogy a jelen ügyben a kérelmező kifejezetten és következetesen panaszt tett a megkülönböztetés ellen, az Egyenlő bánásmódról szóló törvény 8. § e) pontjára hivatkozva (lásd a fenti 12. és 14-15. pontot), a Bíróság úgy ítéli meg, hogy nem volt köteles az Egyenlő bánásmódról szóló törvény szerinti, lényegében azonos célú másik jogorvoslati lehetőséggel élni annak érdekében, hogy megfeleljen az Egyezmény 35. cikke 1. pontjában foglalt követelményeknek (vö. *Guberina kontra Horvátország*, 23682/13. sz. ügy, 50. pont, 2016. március 22., és *Jurčić kontra Horvátország*, no. 54711/15, 52. pont, 2021. február 4.). A Kormány jogorvoslat kimerítésének elmaradására vonatkozó érvelését ezért el kell utasítani.

34. Ami a Kormány további érveit illeti (lásd a fenti 24. pontot), a Bíróság megjegyzi, hogy a kérelmező azt kifogásolta, hogy szegregált iskolába járt, és nem szegregált iskolába való áthelyezését megtagadták (lásd a fenti 22. és a lenti 49. pontot). Őt tehát „közvetlenül érintette” a kifogásolt intézkedés (lásd *Centre for Legal Resources on behalf of Valentin Câmpeanu v. Romania* [NK], 47848/08. sz., 96. pont, EJEB 2014), a Bírósághoz benyújtott kérelme ezért nem tekinthető *actio popularis*nak. Ezen túlmenően az ügyiratban semmi nem utal arra, hogy a kérelmezőnek a Dózsa György iskolába való beiratkozási szándéka nem volt valódi, vagy hogy a kérelmező a Bíróság félrevezetésére törekedett volna, vagy más módon élt volna vissza a kérelmezési jogával (vö. *S.A .S. kontra Franciaország* [NK], 43835/11. sz., 68. pont, EJEB 2014 (kivonatok)). A Kormány kifogásait ezért el kell utasítani.

35. A Bíróság megállapítja, hogy a panasz nem nyilvánvalóan megalapozatlan, és nem elfogadhatatlan az Egyezmény 35. cikkében felsorolt egyéb okok alapján sem. Ezért azt elfogadhatónak kell nyilvánítani.

B. Érdemi kérdések

1. A felek beadványai

(a) A kérelmező

36. A kérelmező azt állította, hogy a magyar hatóságok azzal, hogy megtagadták az áthelyezését egy fajilag szegregált iskolából egy nem szegregált iskolába, nem tettek eleget az Egyezményből eredő pozitív kötelezettségeiknek, és megsértették a faji szempontból inkluzív oktatáshoz való jogát. Véleménye szerint a hatóságok elfogultak voltak, figyelmen kívül hagyták a szegregált oktatás hosszú távú negatív következményeit, és nem

vizsgálták meg, hogy a fajilag befogadó Dózsa György iskolában lett volna-e hely számára.

37. A kérelmező azt állította, hogy a Dózsa György iskolába való áthelyezésének megtagadása faji megkülönböztetés volt. Mivel a hazai jog szerint bárkinek joga van ahhoz, hogy a saját körzetében lévő iskolától eltérő iskolába kérjen felvételt, az a tény, hogy nem ott lakik, nem szolgálhatott érvényes indokként az áthelyezés megtagadására. Alaptalan volt az oktatási körzet azon állítása, hogy a Dózsa György iskolába való utazás túlságosan megterhelő lett volna, mert az út öt percet jelentett busszal, és ő is ugyanúgy meg tudta volna szervezni az ingázást, mint a többi 165, a körzetben lakó, de már Piliscsabán kívüli iskolába járó általános iskolás gyermek. A fenti okok egyike sem szolgálhatott tehát valódi indokul a kérelmező más iskolába történő áthelyezésének megtagadására, és csak arra szolgált, hogy a roma gyerekeket a szegregált Jókai Mór iskolában tartsák, és ezzel biztosítsák annak fennmaradását.

38. A kérelmező továbbá előadta, hogy Piliscsabán nem állt rendelkezésre más olyan körzeti általános iskola, amely köteles lett volna őt automatikusan felvenni. Bár tudott arról, hogy mind a katolikus iskola, mind a német kisebbségi iskola közoktatási szerződést kötött a helyi önkormányzattal, de ennek a megállapodásnak a részleteit nem ismerte. A német kisebbségi iskolával felvéve a kapcsolatot, azt a tájékoztatást kapta, hogy az iskola nem minősül kerületi iskolának. Ráadásul a két iskola egyike sem jelentett megfelelő alternatívát a kérelmező számára, mivel az édesanyja azt kívánta, hogy általános tantervű világi magyar állami iskolában tanuljon. A kérelmező számára lehetetlen lett volna a tanterv német nyelven előírt részét követni, és az említett iskola német kisebbségi örökséget tükröző tantervének nagy része (például emelt szintű német órák, bizonyos tantárgyak német nyelven történő oktatása, német táncórák) érdektelen volt számára. Hasonlóképpen, a katolikus iskola sem nyújtott ideológiailag semleges oktatást, és megkövetelte a tanulóitól és szüleiktől, hogy elfogadják az iskola értékrendjét és nevelési céljait, amit a kérelmező édesanyja nem kívánt megtenni. Végül, egyik iskola sem volt alkalmas arra, hogy a kérelmező enyhe tanulási zavarával foglalkozzon, ami egyik fő oka volt annak, hogy édesanyja a Dózsa György iskolába való áthelyezését kérje.

(b) A Kormány

39. A Kormány fenntartotta, hogy az államnak a megkülönböztetéstől mentes oktatás biztosítására vonatkozó kötelezettsége az eredményre, nem pedig az eszközök biztosítására vonatkozó kötelezettség, és hogy az Egyezmény nem követeli meg az államoktól, hogy konkrét intézkedést hozzanak, ha ugyanannak a célnak az elérésére vannak alternatív lehetőségek. A hatóságoknak több lehetőségük is volt a kérelmezővel azonos körzetben élő más gyermekek iskola látogatása következtében kialakult szegregáció kezelésére. Az adott esetben úgy döntöttek, hogy a kérelmező lakóhelyén

több iskolába való kötelező beiratkozást írnak elő, nevezetesen a katolikus és a német kisebbségi iskolába, a Jókai Mór iskolában az oktatás minőségének javítását célzó intézkedésekkel kombinálva. Még ha feltételezzük is, hogy a katolikus iskola esetleg nem felelt meg a kérelmező szülei filozófiai meggyőződésének, a német kisebbségi iskola nem okozhatott ilyen konfliktust, mivel ott ugyanazon a világnézeti alapon tanítottak, mint a többségi állami iskolákban, és több roma gyermek járt már ebbe az iskolába.

40. A Kormány álláspontja szerint azokban az esetekben, amikor a szegregáció a társadalom tagjai jogszerű törekvéseinek és eljárásának nem szándékolt tényszerű következménye, az államok csak akkor sértik meg pozitív kötelezettségeiket, ha nem hoznak intézkedéseket az ilyen jogszerű magatartások hatásainak ellensúlyozására, és nem vonhatók felelősségre pusztán e hatások bekövetkezése miatt. A jelen esetben nem a Dózsa György iskola feladata volt a Jókai Mór iskolában kialakult helyzet orvoslása, és az oktatási hatóság számára sem az volt az egyetlen lehetséges intézkedés a kérelmező megkülönböztetéstől mentes oktatáshoz való jogának biztosítására, hogy az adott iskolát kötelezzék a kérelmező felvételére. Következésképpen a kérelmező felvételének megtagadása a Dózsa György iskola részéről nem sérthette a kérelmező megkülönböztetéstől mentes oktatáshoz való jogát. Az oktatási hatóság más lehetséges és szükséges intézkedések megtételének állítólagos elmulasztására, illetve a megtett intézkedések elégtelenségére vagy nem megfelelésére vonatkozó panaszokat - amint azt a *Kúria* is megállapította - az Egyenlő Bánásmód Hatóság előtt külön eljárásban lehetett volna érvényesíteni, de ezeknek nem volt relevanciájuk a Dózsa György iskola igazgatója döntésének jogszerűsége szempontjából.

41. Végül a Kormány rámutatott, hogy a kifogásolt eljárásban hozott határozat nem kötelezte a kérelmezőt arra, hogy a Jókai Mór iskolába járjon, és nem fosztotta meg attól a szabadságától, hogy a másik két kerületi iskola egyikét vagy egy másik, a kerületén kívüli iskolát válasszon, ahová felvehették volna. A gyakorlatban az ilyen átiratkozásokra a tanuló szülei és a tanárok közötti személyes konzultációt követően került sor, nem pedig egy ügyvéd személytelen levele alapján, vagy egy pereskedésre törekvő civil szervezet tanácsára.

2. A beavatkozó harmadik fél beadványai

42. A harmadik fél beavatkozó szerint a roma gyermekek iskolai szegregációja országos probléma volt Magyarországon. A magyarországi roma gyermekek mintegy 45%-a kizárólag roma iskolába vagy osztályba járt. 2014-ben Magyarországon 381 olyan általános és középiskola működött, ahol a tanulók legalább 50%-a roma volt. A Kormány nem tett konkrét intézkedéseket a szegregáció csökkentése érdekében. A 2010 óta elfogadott általános oktatási politikák csak rontották a roma gyermekek oktatási esélyeit, és növelték a köztük és a nem roma gyermekek között fennálló szakadékokat.

43. A hazai bíróságok több ítéletet hoztak, amelyekben kötelezték a hatóságokat, hogy hatékony deszegregációs intézkedéseket vezessenek be az inkluzív oktatás lehetővé tétele érdekében. A legtöbb ítéletet azonban nem hajtották végre. 2016-ban az Európai Bizottság kötelezettségszegési eljárást indított Magyarország ellen a roma gyermekek iskolai szegregációja miatt, felszólítva a magyar hatóságokat, hogy hozzák összhangba az egyenlő bánásmódra és az oktatásra vonatkozó hazai jogszabályokat az uniós faji egyenlőségi irányelvvel, és aggodalmát fejezte ki a magyar jogszabályok és közigazgatási gyakorlat miatt, amely szerint a roma gyermekeket aránytalanul nagy számban helyezik speciális igényű osztályokba.

44. A harmadik fél beavatkozó szerint a szegregáció rendszerszintű jellege miatt azok a roma családok, akik nem voltak hajlandók elfogadni a szegregált oktatást, csak olyan iskolát kereshettek, amely hajlandó volt gyermeküket felvenni, függetlenül attól, hogy nem volt kötelező felvételi. A beiratkozást és az átjelentkezést számos eljárási hiba jellemezte, amely akadályozta a roma gyermekek inkluzív oktatáshoz való hozzáférését, például az iskolai felvételi körzetek kialakítása, az a körülmény, hogy az iskolai kapacitás nem volt nyilvános információ, és a felvétel elutasításáról szóló döntés gyakran szóban született, és nem igényelt indoklást.

A Bíróság értékelése

45. A roma tanulóknak az oktatáshoz való joguk gyakorlása során állítólagosan alkalmazott hátrányos megkülönböztetésével kapcsolatos egyezményi elveket a *D.H. és Mások kontra Cseh Köztársaság* ([NK], 57325/00. sz., 175-81. pontok, EJEB 2007IV-), az *Oršuš és Mások kontra Horvátország* ([NK], 15766/03. sz., 144. és 146-48. pontok, EJEB 2010) majd a *Lavida és Mások kontra Görögország* (7973/10. sz., 60-63. és 72. pontok, 2013. május 30.) ügyben foglalták össze.

46. A Bíróság különösen azt hangsúlyozta, hogy az etnikai származáson alapuló megkülönböztetés a faji megkülönböztetés egyik formája. A faji megkülönböztetés a hátrányos megkülönböztetés különösen visszas fajtája, és veszélyes következményeire tekintettel a hatóságok részéről különös figyelmet és határozott reakciót igényel. A Bíróság azt is megállapította, hogy a pluralizmus és a különböző kultúrák tiszteletben tartásának elveire épülő mai demokratikus társadalomban nem lehet objektíven igazolni a kizárólag vagy döntő mértékben az etnikai származáson alapuló eltérő bánásmódot (lásd a fent hivatkozott *D.H. és Mások kontra Cseh Köztársaság*, 175-76. pont).

47. A Bíróság megállapította továbbá, hogy a romák viharos történelmük és gyökereik folytonos feltépése következtében sajátosan hátrányos helyzetű, sérülékeny kisebbséget alkotnak. Ezért különleges oltalmat igényelnek. Sérülékeny helyzetük azt jelenti, hogy igényeikre és eltérő életmódjukra külön figyelmet kell fordítani, mind a vonatkozó jogszabálykörnyezetben,

mind a konkrét ügyekben hozandó határozatok esetében (lásd *Horváth és Kiss kontra Magyarország*, 11146/11. sz. ügy, 102. pont, 2013. január 29.).

48. A Bíróság azt is megismételte, hogy az Egyezményrel potenciálisan ellentétes megkülönböztetés *de facto* helyzetből is eredhet, és hogy az oktatásban történő megkülönböztetéssel kapcsolatos ügyekben nem szükséges bizonyítani az illetékes hatóságok diszkriminatív szándékát (lásd a fent hivatkozott *D.H. és Mások kontra Cseh Köztársaság*, 194. pont).

49. A jelen ügyben a kérelmező a Jókai Mór iskolában tapasztalt állítólagos szegregációt kifogásolta, valamint azt, hogy roma etnikai származása miatt nem helyezték át egy másik, integrált oktatást nyújtó iskolába.

50. Ez utóbbival kapcsolatban a Bíróság megjegyzi, hogy a hazai jog szerint nem állt fenn az automatikus átiratkozáshoz vagy felvételhez való jog egy másik, a tanuló bevételi körzeten kívüli iskolába, és az ilyen döntés az érintett intézmény mérlegelési jogkörén múlik (lásd a fenti 19. pontot). A kérelmező esetében a Dózsa György iskola igazgatója nem indokolta a beiratkozás megtagadását azon a tényen kívül, hogy a kérelmező az iskola vonzáskörzetén kívül lakott. A fellebbezés során a pilisvörösvári oktatási körzet a kérelmező saját érdekében hivatkozott, arra a következtetésre jutva, hogy a Dózsa György iskolába való napi utazása túlságosan megterhelő lett volna számára. Ezt az érvet az ügyet vizsgáló mindkét bíróság ismét megemlítette, annak ellenére, hogy a kérelmező édesanyja kifejtette, hogy az érintett utazás egy rövid buszozás lett volna, amely semmiképpen sem volt túlságosan megterhelő a kérelmező számára (lásd a fenti 37. pontot).

51. Ebben az összefüggésben a Bíróság megjegyzi, hogy a kérelmező által előadott és a Kormány által nem vitatott adatok szerint 2015-ben mintegy huszonhét pilicsabai diák járt a Dózsa György iskolába (lásd a fenti 10. pontot). Bár a Bíróság nem rendelkezik információval arról, hogy e tanulók között volt-e roma származású, elkerülhetetlen annak megállapítása, hogy, hogy e tanulók esetében nem játszott döntő szerepet az, hogy lakóhelyük nem esik az említett iskola felvételi körzetébe. Konkrét bizonyítékok vagy statisztikai adatok hiányában azonban a Bíróság nem tud határozott következtetést levonni arra vonatkozóan, hogy a kérelmező áthelyezési kérelmének elutasítása, valóban a roma származása miatt történt-e.

52. A Bíróság most rátér a kérelmező diszkriminációs panaszának második elemére, nevezetesen az általa 2013 és 2020 között, azaz az általános iskolai tanulmányai során mindvégig látogatott Jókai Mór iskolában folyó szegregált oktatásra vonatkozó állításaira.

53. Ezzel kapcsolatban a Bíróság megállapítja, hogy a felek nem vitatták, hogy a Jókai Mór iskolába szinte kizárólag roma tanulók jártak, miközben a roma népesség aránya a vonzáskörzetben a jelek szerint nem haladta meg a lakosok 4%-át (lásd a fenti 5. pontot). A Kormány azt sem vitatta kifejezetten, hogy a Jókai Mór iskolában oktatott tananyag rossz minőségű volt (lásd a fenti 6. pontot és a fenti 20. pontban idézett ECRI jelentés 78. pontját).

54. A Bíróság nem tudja elfogadni a *Kúria* azon megállapítását, miszerint az a tény, hogy a Jókai Mór iskolába szinte kizárólag roma gyerekek járnak, nem jelent szegregációt, hanem csupán azt jelenti, hogy roma gyerekek élnek az iskola vonzáskörzetében (ld. a fenti 16. pontot). Ezt a következtetést nem támasztják alá a tényleges piliscsabai népességszámok (lásd a fenti 5. pontot), és a felvételi körzetben lakók etnikai összetétele nem támasztotta alá az adott körülmények között a kérelmező, mint roma tanuló szegregációját a Jókai Mór iskolában (vö. *X és Mások kontra Albánia*, 73548/17. és 45521/19. sz. ügyek, 86. pont, 2022. május 31.).

55. Ilyen körülmények között a kérelmezővel kapcsolatban a Jókai Mór iskolában kialakult helyzet elegendő ahhoz, hogy a Bíróság megállapítsa, hogy a kérelmező szegregált körülmények között részesült oktatásban (vö. *Lavida és Mások*, uo., 73. pont), ami pozitív kötelezettséget rótt az államra, hogy intézkedjen az így keletkezett egyenlőtlenség megszüntetésére, valamint annak elkerülésére hogy a roma tanulóknak a Jókai Mór iskolában való felülreprezentáltságából eredő megkülönböztetés tartósan fennmaradjon (lásd *Horváth és Kiss*, uo., 102. pont, valamint *X és Mások v. Albánia*, idézett ítélet, 84. pont).

56. A Kormány álláspontja szerint azzal, hogy lehetőséget biztosított a kérelmezőnek arra, hogy a másik két piliscsabai iskola, a katolikus iskola vagy a német kisebbségi iskola valamelyikébe átiratkozhasson, az állam eleget tett pozitív kötelezettségének. Ezzel kapcsolatban a Bíróság először is megjegyzi, hogy a rendelkezésre álló dokumentumok alapján nem lehet egyértelműen kijelenteni, hogy a két iskola bármelyikének kötelessége lett volna a kérelmezőt beíratni. Míg a Kormány azt állította, hogy mindkét iskola körzeti iskolai státusszal rendelkezett, és kötelességük volt felvenni a Piliscsabán élő gyermekeket (lásd a fenti 39. pontot), a kérelmező a német kisebbségi iskola igazgatójával folytatott levelezésre hivatkozott, aki cáfolta ezt az információt (lásd a fenti 38. pontot). Ezen túlmenően a Kormány nem cáfolta a kérelmező azon állítását, hogy ez a két piliscsabai iskola nincs megfelelően felszerelve egy kérelmező fogyatékoságával élő gyermek befogadására (lásd a fenti 38. pontot).

57. A Bíróság a roma tanulók oktatásával kapcsolatban különböző összefüggésekben és több szerződő állam tekintetében már többször megállapította a megkülönböztetéstől mentes oktatáshoz való jog megsértését. Ezen ügyek némelyike a roma tanulók elkülönített iskolákban vagy osztályokban való szisztematikus elhelyezésének gyakorlatára vonatkozott (lásd: *D.H. és Mások kontra Cseh Köztársaság*, 205-210. pont; *Oršuš és Mások*, 180-186. pont; valamint *Horváth és Kiss*, 109-129. pont), míg más ügyeken a hazai hatóságok elmulasztották megoldani az olyan helyzeteket, ahol a roma tanulók túlreprezentáltak voltak az iskolában (lásd például *X és Mások kontra Albánia*, 81-87. pont, valamint *Lavida és Mások*, 64-73. pont). Ezekből az ügyekből az következik, hogy a roma gyermekek szegregált osztályokban vagy iskolákban történő oktatása anélkül, hogy

megfelelő intézkedéseket hoznának az őket sújtó egyenlőtlenségek megszüntetése érdekében, aligha tekinthető összeegyeztethetőnek az állam azon kötelezettségével, hogy az embereket faji vagy etnikai származásuk alapján ne különböztesse meg.

58. A fentiekre tekintettel, és még abban az esetben is, ha a jelen esetben az állami hatóságok részéről nem áll fenn diszkriminatív szándék, a Bíróság úgy véli, hogy a semmilyen jogos céllal nem tekinthető objektíven és észszerűen igazolhatónak a kérelmezőt az oktatás során ért eltérő bánásmód. Az állam nem hozta meg a megfelelő intézkedéseket a probléma orvoslására, valamint a helyzet állandósulásának és az ebből eredő hátrányos megkülönböztetésnek az elkerülésére sem.

59. Következésképpen megsértették az Egyezmény 14. cikkét az Egyezmény 1. Kiegészítő jegyzőkönyve 2. cikkével együtt olvasva.

AZ EGYEZMÉNY 41. ÉS 46. CIKKÉNEK ALKALMAZÁSA

Az Egyezmény 41. cikke

60. Az Egyezmény 41. cikke a következőképpen rendelkezik:

„Ha a Bíróság az Egyezmény vagy az ahhoz kapcsolódó jegyzőkönyvek megsértését állapítja meg és az érdekelt Magas Szerződő Fél belső joga csak részleges jóvátételt tesz lehetővé, a Bíróság – szükség esetén – igazságos elégtételt ítél meg a sértett félnek.”

Kár

61. A kérelmező 7.000 eurót (EUR) követelt nem vagyoni kár jogcímén.

62. A Kormány vitatta ezt a követelést.

63. Tekintettel az ügy körülményeire és a megállapított jogsértésre, a Bíróság 7.000 EUR-t plusz az esetlegesen felszámítandó adó összegét ítéli meg a kérelmezőnek nem vagyoni kár jogcímén.

Költségek és kiadások

64. A kérelmező emellett 4.537,50 EUR-t követelt a Bíróság előtt felmerült költségek és kiadások megtérítése jogcímén. Ez magában foglalja az öt képviselő szervezet munkatársainak hatvan órányi munkáját 60 eurós óradíjjal számolva, valamint egy magyar ügyvéd tizenkét és fél órányi munkáját 75 eurós óradíjjal számolva.

65. A Kormány vitatta ezt a követelést.

66. A Bíróság ítélkezési gyakorlata szerint a kérelmező csak abban az esetben jogosult a költségek és kiadások megtérítésére, ha bizonyította, hogy azok ténylegesen és szükségszerűen merültek fel, és összegük ésszerű. A jelen ügyben, tekintettel a birtokában lévő iratokra és a fenti kritériumokra, a Bíróság úgy véli, hogy a Bíróság előtti eljárásért 4.537,50 EUR összegű

költségtérítést plusz a kérelmezőt terhelő esetleges adó összegét indokolt megítélni.

Az Egyezmény 46. cikke

67. Az Egyezmény 46. cikke a következőképpen rendelkezik:

„1. A Magas Szerződő Felek vállalják, hogy magukra nézve kötelezőnek tekintik a Bíróság végleges ítéletét minden ügyben, amelyben félként szerepelnek.

2. A Bíróság végleges ítéletét el kell juttatni a Miniszteri Bizottsághoz, amely ellenőrzi annak végrehajtását.”

68. A Bíróság felidézi, hogy az Egyezmény 46. cikke értelmében a szerződő felek kötelezettséget vállaltak arra, hogy betartják a Bíróság jogerős ítéleteit minden olyan ügyben, amelyben félként szerepeltek, és ezen ítéletek végrehajtását az Európa Tanács Miniszteri Bizottsága felügyeli. Ebből *többek között* az következik, hogy – függetlenül attól, hogy a kérelmező kért-e igazságos elégtételt –, amennyiben a Bíróság egy ítéletben jogsértést állapít meg, az kötelezi az alperes államot, hogy a Miniszteri Bizottság felügyelete mellett kiválassza azokat az általános és/vagy adott esetben egyedi intézkedéseket, amelyeket a belső jogrendjében a Bíróság által megállapított jogsértés megszüntetése és a következmények lehető leghatásosabb orvoslása érdekében meg kell hozni. Az alperes állam – a Miniszteri Bizottság által gyakorolt felügyelet mellett – továbbra is szabadon választhatja meg azokat az eszközöket, amelyekkel a 46. cikk szerinti kötelezettségének eleget tesz, feltéve, hogy ezek az eszközök összeegyeztethetők a Bíróság ítéletének következtetéseivel és szellemével (lásd: *Aliyev kontra Azerbajdzsán*, 68762/14. és 71200/14. sz. ügy, 221. pont, 2018. szeptember 20., valamint *X és Mások kontra Albánia*, már hivatkozott ítélet, 96. pont).

69. A Bíróság felidézi továbbá, hogy a társadalom tagjainak faji alapú elkülönüléstől mentes együttélése a demokratikus társadalmak alapvető értéke (lásd *mutatis mutandis*: *Vona kontra Magyarország*, 35943/10. sz. ügy, 57. pont, EJEB 2013), és hogy az inkluzív oktatás a legmegfelelőbb eszköz az egyetemesség és a megkülönböztetésmentesség alapelveinek biztosítására az oktatáshoz való jog gyakorlása során (lásd *Çam kontra Törökország*, 51500/08. sz. ügy, 64. pont, 2016. február 23.). Ezen elvekre tekintettel a Bíróság úgy ítéli meg, hogy a jelen ügy keretében meghozandó intézkedéseknek biztosítaniuk kell a roma tanulók szegregációjának megszüntetését a Jókai Mór iskolában, és az ECRI ajánlása szerint általánosságban ki kell dolgozni az oktatásban előforduló szegregáció elleni politikát, és lépéseket kell tenni annak megszüntetésére, (lásd a fenti 20. pont).

EZEN OKOKBÓL A BÍRÓSÁG EGYHANGÚLAG,

1. Kinyilvánítja, hogy a kérelem elfogadható;
2. *Megállapítja*, hogy megsértették az Egyezmény 14. cikkét, az Egyezmény 1. Kiegészítő jegyzőkönyve 2. cikkével összefüggésben;
3. *Úgy dönt*, hogy
 - (a) az alperes állam az ítéletnek az Egyezmény 44. cikkének 2. pontja szerinti jogerőre emelkedésétől számított három hónapon belül saját pénznemében, a teljesítés időpontjában érvényes árfolyamon fizesse meg a kérelmezőnek az alábbi összegeket:
 - (i) 7.000 (hétezer) EUR, plusz az esetlegesen felszámítandó adó, nem vagyoni kár jogcímén;
 - (ii) 4.537,50 EUR (négyezerötszázharminchét EUR és ötven Cent), plusz a kérelmezőt terhelő esetleges adó, a költségek és kiadások tekintetében;
 - (b) hogy a fent említett három hónap lejártától a teljesítésig a fenti összegek után egyszerű kamatot kell fizetni, amelynek mértéke az Európai Központi Banknak a késedelmi időszak alatt érvényes marginális hitelkamatlábával plusz három százalékponttal egyenlő.

Kelt angol nyelven, közölve írásban 2023. március 30-án a Bíróság Szabályzata 77. cikkének 2. és 3. §-a alapján.

Liv Tigerstedt
Jegyzőkönyv-vezető helyettes

Marko Bošnjak
Elnök